

Protokoll

Fra møte i hovedkomiteen

Dato: 08.06.2017, kl. 10.00 – 16.00

Sted: Pilestredet Park 7A, Oslo (inngang Stensberggata), møterom Columna, etg. 3+

Møteleder: Jan Alexander

Deltakere

Fra hovedkomiteen:

Jan Alexander (leder), Lene Frost Andersen (sak 4-11), Ida Skaar (sak 1-5), Brit Hjeltnes (sak 1-5), Torsten Källqvist, Trond Rafoss (sak 1-8), Janneche Utne Skåre, Inger-Lise Steffensen, Edel Oddny Elvevoll (sak 1-6), Hilde-Gunn Opsahl Sorteberg, Merete Hofshagen (sak 1-5), Alice Margareta Haugen, Anders Nielsen (stiller for Vigdis Vandvik), Yngvild Wasteson

Forfall: Gro-Ingunn Hemre, Åshild Krogdahl, Vigdis Vandvik

Fra Mattilsynet: Kirstin Færden, Torhild Agnalt Østmo (sak 4)

Fra Miljødirektoratet: Janne Øvrebø Bohnhorst (Sak 5-11)

Fra VKMs sekretariat: Lars E. Hanssen (direktør), Merethe Aasmo Finne (sak 5-11), Ingrid M. Høie, Elin Thingnæs Lid (ref.), Inger Therese L. Lillegaard (sak 4), Carola Rosseland (sak 4)

1. Velkommen, fravær, habilitet og godtgjøring

Leder av hovedkomiteen, Jan Alexander, ønsket velkommen til møtet. Margareta Haugen ble ønsket spesielt velkommen som nytt medlem av hovedkomiteen, som representant for faggruppen for ernæring, dietetiske produkter, ny mat og allergi. Ingen av medlemmene erklærte at de hadde mulige interessekonflikter i sakene som skulle behandles. Ingen hadde innspill på protokoll fra forrige møte. Protokollen blir publisert neste uke når fristen for innspill har gått ut.

2. Godkjenning av møteinnkalling og dagsorden

Møteinnkalling og dagsorden ble godkjent uten endringer.

3. Rutiner

VKM-rapporter inn i Cristin

Det er ønskelig for VKM, medlemmene og deres arbeidsgivere at VKMs rapporter og medlemmenes bidrag synliggjøres ved å registrere VKM-rapporter i Cristin-systemet. Så langt har det vært opp til VKM-eksperter selv å registrere VKM-rapportene de har bidratt inn i. Komiteen fikk i høst beskjed om at sekretariatet fra nå vil stå for registreringen av VKM-rapporter i Cristin, slik at dette gjøres likt og korrekt. Sekretariatet vil da ha full oversikt over registrerte VKM-rapporter i Cristin, og har muligheten til å rette opp eventuelle feil etter at en rapport har blitt registrert. Før sekretariatet kan fatt i dette arbeidet, må det imidlertid lades hvem som skal oppgis som forfattere i Cristin og i hvilken rekkefølge. Dagens retningslinjer for forfatterskap i VKM er ikke tydelig på dette og gir rom for tolkning.

Sekretariatet har laget et saksfremlegg med forslag til løsning som ble sendt ut til hovedkomiteen før møtet. Forslaget innebærer tydeliggjøring av dagens retningslinjer. Elin Thingnæs Lid fra sekretariatet presenterte forslaget, med spørsmål og avklaringer underveis.

Forslaget ble godt mottatt av komiteen. Kriteriene for ansvar og forfatterskap oppleves nå som tydelige. Det er positivt at de følger Vancouver-gruppens forfatterskapskriterier og tilsvarer EFSAAs praksis.

Hovedkomiteen var opptatt av en enhetlig begrepsbruk i retningslinjene (f.eks. faglig ansvarlig vs. faglig leder), og ønsker at det følger en ordliste med dokumentet. Sekretariatet vil også sørge for at retningslinjene omfatter ulike måter å løse et oppdrag på, også oppdrag som VKM har tatt initiativ til selv (selvinitieringer). Hovedkomiteen mener det er viktig og nødvendig at listen over forfattere er synlig på forsiden av VKMs rapporter.

Vedtak: Hovedkomiteen støtter forslaget, med oppfordring om at hovedkomiteens innspill blir inkludert

Orientering om pågående arbeid med diverse rutiner

Høsten 2015 ble det satt ned en arbeidsgruppe i sekretariatet i VKM med følgende mandat: «Arbeidsgruppen skal utarbeide forslag til intern organisering av det faglige arbeidet som er knyttet til eksterne bestillinger i VKMs sekretariat». Prosjektet intern organisering ble opprettet for å realisere forslagene i arbeidsgruppens rapport. Sekretariatet ønsker med dette å bidra til bedre risikovurderinger, økt samarbeid og bedre dialog, bedre utnyttelse av kompetansen i sekretariatet og komiteen, og et mer attraktivt VKM. Prosjektet er ett av flere virkemidler som støtter oppunder satsningsområdene i VKMs strategi for 2015-2018.

VKMs direktør, Lars E. Hanssen, orienterte om prosjektet «intern organisering» som i et femårs perspektiv skal levere

- Reviderte prosjektrutiner
- Tre faste samarbeidsgrupper i sekretariatet (miljø, mat & fôr, mikrobiologi)

- Prosjektsamarbeidsgrupper i sekretariatet som varer i prosjektperioden

Resultatmålene er bedre forarbeid og planlegging før prosjektstart, at alle prosjekter evalueres for læring, økt mestring i rollen som prosjektleder, mer effektivt prosjektarbeid, og at endringene i sekretariatet gjenspeiles i komiteens arbeidsmåte/struktur. Samhandlingsrutinene mellom komité og sekretariat dateres imidlertid fra 2005. Disse må vi nå gjennomgå for å sikre en enda større symbiose mellom komité og sekretariat. Dette bør gjøres før ny komité i 2018.

Komiteen ser at den pågående endringen er nødvendig og en videre profesjonalisering av VKMs prosjektstyring. I diskusjonsrunden som fulgte var komiteen opptatt av at endringene ikke må føre til et system som er så rigid at det blir til hinder for arbeidet. Sekretariatet bekreftet samme ønske. Det skal fortsatt være rom for uformell informasjonsutveksling og diskusjoner. En tett dialog mellom sekretariatet og komiteen vil fortsatt være en forutsetning for et godt samarbeid og engasjerte medlemmer og faggrupper.

Vedtak: Orienteringen tas til etterretning. Sekretariatet vil revidere samhandlingsrutinene mellom komité og sekretariat og legge frem et forslag til ny versjon for hovedkomiteen høsten 2017.

4. Radioaktivitet i mat

Bakgrunn

Forvaltningen av radioaktivitet i mat og fôr i Norge har siden 1986 vært preget av forurensning som følge av ulykken i Tsjernobyl. Det foregår fortsatt oppfølging i form av mottiltak og målinger for å redusere dosebelastningen av radioaktiv cesium til befolkningen. Da nivåene av cesium i rein og småfe varierer mye fra år til år, administrerer myndighetene fortsatt et system med nedfôring av dyr med målte verdier av Cs-137 over grenseverdiene.

EU har som en følge av Tsjernobyl-ulykken i beredskapsøyemed fastsatt grenseverdier for landbruksprodukter fra tredjeland gjennom Euratom-avtalen. Euratom har også grenseverdier for både cesium og andre isotoper i næringsmidler og fôr som skal gjelde i den første fasen etter en atomulykke.

Bestemmelsene om radioaktivitet i mat er gitt på nasjonalt grunnlag og er i praksis de samme som EUs krav. Unntakene er villfanget ferskvannsfisk og kjøtt fra tamrein og vilt som har en høyere grenseverdi. Målet er på sikt at grenseverdien senkes og blir på linje med de anbefalte verdiene i EU.

Mattilsynet skal revidere tiltaksgrensene og grenseverdiene for radioaktive stoffer i drikkevann og næringsmidler og lage nye der det er behov. Grenseverdiene er ment til

håndteringen av normalsituasjonen, beredskapssituasjoner og langtidsoppfølgingen etter hendelser. Verdiene bør gjenspeile EUs Euratom-regelverk i størst mulig grad, dvs. at de også skal gjelde fôr og omfatte flere nuklider.

På møtet

Møtedeltakerne mottok utkast til vurdering på epost 1. juni, sammen med en liste over spesifikke og generelle momenter som prosjektgruppen ønsket at medlemmene av hovedkomiteen skulle vurdere ved gjennomlesing:

- I etterkant av møtet i hovedkomiteen 19. april har prosjektgruppen jobbet mye med å omstrukturere vurderingen for å få et bedre flyt, og gjøre det lettere å følge de scenarier og beregninger som er gjort. Er dokumentet nå lettere å følge?
- Kapittel 7 Risikokarakterisering: Er hovedkomiteens medlemmer enige i hvordan risikoen er beskrevet?
- Kapittel 9 Konklusjoner: Er hovedkomiteens medlemmer enige i hvordan Terms of Reference er besvart?

Referansepersonene la frem sine inntrykk om hvordan prosjektgruppen behandlet de tilbakemeldinger som hovedkomiteen ga på møte 19. april. De tre momentene over ble deretter diskutert.

Vedtak:

Hovedkomiteen støtter prosjektgruppens forslag til hvordan oppdraget skal løses og ber arbeidsgruppen om å ferdigstille dokumentet i henhold til innspill fra komiteen. Risikovurderingen vedtas med de innspill som kom opp på møtet. Hovedkomiteen ønsker å lese engelsk sammendrag før teknisk ferdigstilling og oversendelse av rapporten til Mattilsynet.

5. Mikroplast i sjømat

Medlem av hovedkomiteen, Edel Elvevoll, har blitt utfordret av avisen Nordlys til å skrive om mikroplast/plast i sjømat da avisen har opplevd stor etterspørsel etter kunnskap om det er trygt å spise sjømat. Sammen med postdoktor Ida-Johanne Jensen ved UiT, belyste hun spørsmålene «Er det farlig å spise sjømat? Hva vet vi i dag om mikroplast?» i spalten «Faktasjekken» 4. mai 2017. I den sammenhengen, og med tanke på at dette er et område som VKM dekker gjennom deltakelse i EFSA, så ønsket Elvevoll en dialog om nødvendigheten av å ha en nasjonal aktivitet på feltet.

Som Jensen og Elvevoll skriver i Nordlys så er mikroplast «bittesmå plastpartikler med en størrelse på mellom 0,1 µm – 5 mm. I hovedsak er disse nedbrytningsprodukter fra større plastgjenstander som fiskeredskaper, syntetiske klær, poser, engangsutstyr, flasker,

husholdningsprodukter og forbruksartikler og kalles ofte for sekundær mikroplast. Men mikroplast er også plastpartikler som med hensikt er laget så små for å kunne brukes i produkter med slipe- og peeling-effekt slik som i tannkrem, hygieneartikler og kosmetikk. Disse kalles primær mikroplast.»

Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet, European Food Safety Authority (EFSA), har publisert en uttalelse om mikro- og nanoplast i mat, med spesielt fokus på sjømat. Uttalelsen er første skritt mot en fremtidig vurdering av risiko knyttet til inntak av mat som inneholder mikroplast og nanoplast. EFSA har gått gjennom eksisterende litteratur og data om emnet. Det finnes noe informasjon om mikroplast i mat, spesielt for det marine miljøet, men for nanoplast finnes det ingen. EFSA konkluderer med at det ikke er tilstrekkelig kunnskap om opptak, omsetning og mulige helsevirkninger av mikro- og nanoplast for å kunne gjøre en fullstendig vurdering av risiko knyttet til inntak av mat som inneholder disse. Kirstin Færden fra Mattilsynet orienterte at EFSA's Emerging Risks Exchange Network (EREN) påpeker ikke bare datamangel, men også mangel på analysemetoder. De minste plastpartiklene er vanskeligst å fange opp med dagens analysemetoder, samtidig som at disse muligens er mest problematiske for miljøet. Fagområdet preges i det hele tatt av kunnskapsmangel.

Medlem av hovedkomiteen, Hilde-Gunn Opsahl Sorteberg, viste til arbeid som pågår hos NIFES. De jobber med å bygge opp kompetanse på mikroplast. Det er snakk om metoder for overvåking av sjømat, med utstyr som kan måle størrelse og type plast.

Ellevoll spør hovedkomiteen om VKM også bør se nærmere på problemstillingen i et norsk perspektiv, og i så fall i hvilken kontekst? Det foreligger et vell av problemstillinger, deriblant sirkulær økonomi. En kunnskapsoppsummering kan muligens være nyttig som svar på en rekke påstander som verserer. En slik oppsummering kan deretter følges opp ved å adressere kunnskapsbehovene den avdekker til forskningsfinansierende myndigheter.

Vedtak: Til neste møte i hovedkomiteen vil Ellevoll, med hjelp fra Miljødirektoratet og Mattilsynet, formulere et utkast til en «bestilling» eller mandat som hovedkomiteen kan vurdere om VKM bør selvinisiere. Sekretariatet er behjelpelig ved å skaffe en mal som viser oppsettet for et slikt mandat.

6. GMO-saker i hovedkomiteen

Merethe Aasmo Finne fra sekretariatet orienterte om status i to saker som vil være forankret i hovedkomiteen og som begge omhandler genmodifiserte organismer (GMO). Den ene er et oppdrag fra Miljødirektoratet, mens den andre har hovedkomiteen selv tatt initiativ til (selvinitiering).

Økologiske effekter ved dyrking av, herbicidtolerante og insektsresistente genmodifiserte planter – oppdrag fra Miljødirektoratet

Oppdraget går ut på å kartlegge og vurdere publiserte studier knyttet til økologiske effekter ved dyrking av herbicidtolerante og insektsresistente sorter av mais, soya og oljeraps.

Dette er arter og egenskaper som dominerer den kommersielle dyrkingen av genmodifiserte planter i dag og i sorter som søkes godkjent. En slik overordnet rapport over publiserte studier vil gi et svært nyttig grunnlag for VKMs miljørisikovurderinger av dyrkingssøknader til Norge, og for Miljødirektoratets vurderinger av miljøeffekter i andre dyrkingsland. Rapporten vil også bidra til effektivisering av VKMs risikovurderingsarbeid og Miljødirektoratets søknadsbehandling.

Aasmo Finne skisserte et forslag til hvordan oppdraget kan løses, både med tanke på metodikk, oppsett, avgrensninger i oppdrag og hvilke type effekter som skal belyses. Oppdraget foreslås å deles inn i tre delprosjekter:

- Delprosjekt 1: Cultivation
- Delprosjekt 2: Biodiversity - non-target organisms
- Delprosjekt 3: Soil microbial organisms

Det er behov for å trekke inn medlemmer fra flere av VKMs faggrupper, og oppdraget forankres i hovedkomiteen. Hovedkomiteen diskuterte kort om skissert tidslinje virker realistisk. Denne tilsier et første rapportutkast i desember. Sekretariatet foreslår at de tre delprosjektene foregår parallelt.

Vedtak: Hovedkomiteen støtter forslag så langt til hvordan prosjektet løses i VKM.

Rester av plantevernmidler i mat og fôr fra genmodifiserte, herbicidtolerante planter

Dette er en sak som hovedkomiteen tidligere har vedtatt å selvinitiere. Saken ligger for tiden på is grunnet for lite ressurser i VKM sett i forhold til et stort antall GMO-oppdrag.

7. Kunnskapsbehovrapporten

Ved utsendelse av kunnskapsbehovrapporten i 2016 spurte VKM mottakerne av rapporten følgende spørsmål:

- Hvilken nytte har du/dere av rapporten?
  - Hva er bra med rapporten?
  - Hvilke endringer som bør gjøres for at rapporten skal være til nytte/mer nyttig?
-

Rapporten har fått svært gode tilbakemeldinger. VKMs direktør Lars E. Hanssen, presenterte en oppsummering av svarene VKM har mottatt.

Rapporten blir blant annet vurdert som oversiktlig og strukturert; Den gir et greit og kortfattet innblikk i det VKM jobber med og hva som vurderes som de viktigste kunnskapsbehovene. Rapporten gir en rask og lett tilgjengelig innføring for de som ikke jobber så tett på problemstillingene.

Rapporten vurderes også som nyttig for forskere når forskningsområder skal videreutvikles og kunnskapshull på kjente fagområder skal beskrives. Rapporten beskriver hva som er spesielt for norske forhold og hvilke spesielle forskningsspørsmål Norge bør stille og hvilke områder Norge har behov for å fokusere på i forhold til klima, topografi og geografisk beliggenhet. På det overordnede nivå er det et meget nyttig bidrag da den peker på områder av viktighet for mattrygghet hvor det mangler kunnskap og som er relevante for Norge.

Av mulige forbedringer ble det blant annet nevnt at det ønskelig å se forskning på sammenhengen mellom mat, ernæring og helse ikke bare sektorvis, men for alle sektorer under ett. Felles utfordringer kunne derfor med fordel omtales samlet på matproduksjonsområdet. Det er samsvarende behov både på blå og grønn side her som kunne omtales felles.

Vedtak: Orienteringen tas til etterretning.

8. Nytt fra Mattilsynet og Miljødirektoratet

Mattilsynet

På forrige møte i hovedkomiteen presenterte Kirstin Færden fra Mattilsynet prioriterte områder der Mattilsynet ser behov for risikovurderinger eller andre vitenskapelige vurderinger fra VKM, sammen med en overordnet bakgrunn for hva som styrer behovene.

Forslag til Mattilsynets bestillinger til VKM er behandlet av fagavdelingenes ledermøte på MTs hovedkontor. Dette har resultert i en prioritert liste over mulige bestillinger som ble oversendt VKM 6. februar 2017, med ønske om kommentarer og tilbakemelding om hva VKM har kapasitet til å ta imot når. Listen er også sendt Miljødirektoratet til orientering. Den har vært diskutert på flere møter mellom kontaktpersonene i VKM og Mattilsynet.

Prioritert liste over mulige bestillinger som Færden viste til har vært til kommentering i sekretariatet og i noen faggrupper. En oppdatert liste ble delt ut på dagens møte. Forslagene på listen har ulik status, fra å være en foreløpig idé til saker som allerede er i bestillingsdialog eller igangsatt i VKM. Hovedkomiteen og faggruppene ønsker å være orientert om de ulike sakene på listen.

Færden avsluttet med å oppfordre til deltakelse på regjeringens møte om antibiotikaresistens i Ålesund tirsdag 27. juni. Landbruks- og matminister Jon Georg Dale, helse- og omsorgsminister Bent Høie og fiskeriminister Per Sandberg vil da samle noen av verdens ledende eksperter for å diskutere kampen mot antibiotikaresistens.

Vedtak:

Orienteringen tas til etterretning.

Miljødirektoratet

Janne Øvrebø Bohnhorst ga en orientering om evalueringen av prøveperioden for VKMs miljøoppdrag som Miljødirektoratet foretar på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet (KLD). VKM utfører miljørisikovurderinger av fremmede organismer, mikrobiologiske produkter og handel med truede arter (CITES) i en prøveperiode på to og et halvt år. Prøveperioden varer ut 2017. I tillegg utfører VKM miljørisikovurderinger av genmodifiserte organismer. Dette arbeidet er også inkludert i evalueringen Miljødirektoratet har innhentet faktagrunnlag fra sekretariatet til VKM. Frist for denne rapporteringen var 24. april. Miljødirektoratet har samtidig hørt Mattilsynet og Artsdatabanken om samarbeid og tverrfaglig arbeid. Videre har Miljødirektoratet hentet innspill fra ledere og medlemmer av de berørte faggruppene i VKM og. Miljødirektoratet sendte sin evaluering til KLD 1. juni, og håper på en avgjørelse derfra innen september.

Deretter orienterte Janne Øvrebø Bohnhorst om status for nye oppdrag til VKM.

Vedtak:

Orienteringen tas til etterretning.

9. Nytt fra sekretariatet**Stillinger**

VKMs direktør, Lars E. Hanssen, orienterte om ledige stillinger som sekretariatet jobber med å besette. Dette gjelder to faste stillinger som seniorrådgiver (prosjektleder), innen fagområdet miljørisikovurderinger av GMO og innen dyrehelse/dyrevelferd. Begge stillingene blir forhåpentlig avklart før sommeren.

VKM/EFSA-symposium om ERA

Merethe Aasmo Finne fra sekretariatet orienterte om symposiet "Advancing environmental risk assessment by accounting for biodiversity and ecosystem services as protection goals"

som VKM vil arrangere i samarbeid med EFSA. Symposiet vil finne sted 26.-27. oktober hos KS Arena i Oslo.

På dette symposiet vil EFSA presentere sine nye retningslinjer for utvikling av spesifikke beskyttelsesmål til bruk i miljørisikovurderinger. EFSAs veiledningsdokument er basert på verdien av økosystemtjenester, og skal kunne benyttes til å utlede praktiske mål for å beskytte miljøet, uavhengig av om det er en fremmed organisme, en GMO eller et plantevernmiddel som skal vurderes. Retningslinjene er et ledd i EFSAs arbeid med harmonisering av miljørisikovurderinger på tvers av ulike fagområder. Dialog og samarbeid mellom risikovurderere og risikohåndterere vil stå i sentrum på symposiet.

Symposiet har et tak på 170 deltakere og er åpent for registrering via VKMs engelske nettsider (vkm.no) VKM oppfordrer sine medlemmer til å melde seg på og å videreformidle informasjon om symposiet til sine kontakter.

Vedtak: Orienteringene tas til etterretning.

10. Møtedatoer

Dato for høstens møter er ikke satt. Hovedkomiteen støtter forslaget om ett møte tidlig oktober og ett sent november. Forslag til datoer bli sendt ut via Doodle.

11. Eventuelt

Ingen saker.